

ΤΟ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα 18ο Τριμελές

Αποτελούμενο από τους: Χάιδω Χαρμπίλα - Κώτσου, Πρόεδρο Εφετών Δ.Δ., Άννα Ατσαλάκη και Κλεοπάτρα Καλλικάκη – Εισηγήτρια, Εφέτες Δ.Δ., και γραμματέα τη Λουκία Χατζηλουκά, δικαστική υπάλληλο,

συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 19 Ιανουαρίου 2017, για να δικάσει την από 18-12-2013 (αριθμ. καταχ. ΠΡ1533/18-12-2013) προσφυγή,

του Συλλόγου Ιδιοκτητών Κέντρων Ξένων Γλωσσών Ν. Ηρακλείου, που εδρεύει στο Ηράκλειο Κρήτης και παραστάθηκε με τον πληρεξούσιό του δικηγόρο Κλεομένη Γιαννίκα,

κατά της Ανεξάρτητης Αρχής με την επωνυμία «ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ», που εδρεύει στην Αθήνα (οδός Πατησίων και Κότσικα αρ. 1α), η οποία παραστάθηκε με τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Βασίλειο Τουντόπουλο.

Το Δικαστήριο άκουσε τους διαδίκους που παραστάθηκαν, οι οποίοι ζήτησαν όσα αναφέρονται στα πρακτικά,

μελέτησε τη δικογραφία και

σκέφτηκε σύμφωνα με το νόμο.

1. Επειδή, με την κρινόμενη προσφυγή, για την οποία καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (1330049, 1330048, 1330047, 1330045 και 1330046 ειδικά έντυπα παραβόλου σειράς Α), ζητείται παραδεκτώς η ακύρωση, άλλως η τροποποίηση της 554/VII/2012 απόφασης της Ολομέλειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά το μέρος που με αυτήν επιβλήθηκε εις βάρος του προσφεύγοντος σωματείου πρόστιμο ύψους 378.901,98 ευρώ για παράβαση

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

του άρθρου 1 του ν.703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» (Α΄ 278) (και ήδη 1 του ν.3959/2011 «Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού» -Α΄ 93), αναφορικά με τον καθορισμό τιμών (διδάκτρων και εκπνώσεων), καθώς και τον καθορισμό λοιπών παραμέτρων του ανταγωνισμού, για το χρονικό διάστημα από 8-9-2000 έως και 20-3-2011.

2. Επειδή, στο άρθρο 1 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε κατά την κρινόμενη περίοδο και εφαρμόζεται στις συμπεριφορές που έλαβαν χώρα μέχρι 20.4.2011 (ημερομηνία κατάργησης του και θέσης σε ισχύ του ν.3959/2011 -Α 93/20.4.2011, ο οποίος πάντως περιέχει αντίστοιχες διατάξεις), ορίζεται ότι: «1.Απαγορεύονται πάσαι αι συμφωνίαι μεταξύ επιχειρήσεων, πάσαι αι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οιασδήποτε μορφής ενηρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων, αι οποίαι έχουν ως αντικείμενον ή αποτέλεσμα την παρακώλυσιν, τον περιορισμόν ή την νόθευσιν του ανταγωνισμού ιδία δε αι συνιστάμεναι εις: α) τον άμεσον ή έμμεσον καθορισμόν των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής. β)..... 2. Οι κατά την προηγούμενη παράγραφο απαγορευμένες συμφωνίες και αποφάσεις είναι απόλυτα άκυρες, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα νόμο (Η παρ. 2 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 15 του Ν.2000/1991 -ΦΕΚ Α` 206). 3.Συμφωνίες, αποφάσεις, που εμπίπτουν στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου είναι εν όλω ή εν μέρει ισχυρές, εφόσον πληρούν αθροιστικά τις πιο κάτω προϋποθέσεις: α) συμβάλλουν, με την εύλογη συμμετοχή των καταναλωτών, στην προκύπτουσα ωφέλεια, στην βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, β) δεν επιβάλλουν στις οικείες επιχειρήσεις περιορισμούς πέραν των απολύτως αναγκαίων για την πραγματοποίηση των ανωτέρω σκοπών, και γ) δεν παρέχουν στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς (Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 1 Ν.3784/2009, ΦΕΚ Α 137).

3. Επειδή, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977, κάθε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ επιχειρήσεων ή απόφαση ένωσης επιχειρήσεων, που έχει είτε ως αντικείμενο είτε ως εν δυνάμει αποτέλεσμα τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, είναι αυτοδικαίως άκυρη και επισύρει την επιβολή των προβλεπόμενων στις σχετικές διατάξεις κυρώσεων (βλ.σχ.ΣΤΕ 3103/2015, 1936/2013, 1324/2013, 2780/2012 7μ. κ.α. και εκεί παρατιθέμενες παραπομπές σε νομολογία ΔΕΚ και ΠΕΚ). Οι ανωτέρω δύο προϋποθέσεις τίθενται διαζευκτικώς κι όχι σωρευτικώς, υπό την έννοια ότι ορισμένες μορφές συμφωνίας (ή απόφασης) μπορούν να θεωρηθούν, ως εκ της φύσεώς τους, ως παραβλάπτουσες την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού. Επομένως, εάν από το περιεχόμενό της, εξεταζόμενο υπό το φώς των αμοιβαίων οικονομικών σχέσεων, εντός των οποίων πρέπει να εφαρμοσθεί, μπορεί να συναχθεί ότι η συμφωνία (ή απόφαση κλπ.) έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό, την παρεμπόδιση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, παρέλκει, ως αλυσιτελής, η περαιτέρω έρευνα και απόδειξη κινδύνου βλάβης των καταναλωτών ή επέλευσης άλλων, συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, εν δυνάμει βλαπτικών για τον ανταγωνισμό, δεδομένου ότι, πάντως, από την φύση της δυνητικά μειώνει ή εξαλείφει τις ανταγωνιστικές πιέσεις (πρβλ.σχ.ΣΤΕ 1677/2014 κ.α.). Εξάλλου, για να στοιχειοθετηθεί σχετική παράβαση, δεν απαιτείται η ύπαρξη πρόθεσης περιορισμού του ανταγωνισμού, αλλά αρκεί το αντικειμενικά αντανταγωνιστικό ενδεχόμενο, χωρίς να απαιτείται να προκύπτει και αντανταγωνιστικό αποτέλεσμα (ΣΤΕ 2365/2013 7μ, 1881/2014, 2775/2014, 150/2015, 550/2015 7μ). Περαιτέρω, όπως συνάγεται από τις ίδιες διατάξεις, ερμηνευόμενες υπό το φως του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, στην έννοια της «επιχείρησης» υπάγεται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που αποτελεί φορέα οικονομικής δραστηριότητας, τουτέστιν που ασκεί δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά και μάλιστα ανεξάρτητα από το νομικό του καθεστώς και τον τρόπο χρηματοδότησής του (Ολ.ΣΤΕ 148-150/2015). Μια επαγγελματική οργάνωση, η οποία ασκεί οικονομική δραστηριότητα ή δραστηριότητες που αφορούν σε άσκηση οικονομικής δραστηριότητας των μελών της συνιστά “ένωση

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

επιχειρήσεων”, κατά την έννοια των πιο πάνω διατάξεων. Η απόφαση δε επαγγελματικής οργάνωσης, η οποία εναρμονίζει τις αμοιβές επιχειρήσεων - μελών της σύμφωνα με σχετικούς πίνακες κατώτατων ορίων αμοιβών ή προβαίνει σε καθορισμό λοιπών παραμέτρων από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1 του πιο πάνω άρθρου, έχει ως συνέπεια τον περιορισμό του ανταγωνισμού και εμπίπτει, κατ’ αρχήν, στο άρθρο 1 του ν. 703/1977 (πρβλ. Ολ.ΣτΕ 148-150/2015). Τέλος, συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων ή απόφαση ένωσης επιχειρήσεων, η οποία εμπίπτει καταρχήν στην απαγόρευση του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 703/1977 και του άρθρου 81 παρ. 1 της Συνθήκης ΕΚ, μπορεί να εξαιρεθεί από την εν λόγω απαγόρευση, μόνο βάσει της παραγράφου 3 του πιο πάνω άρθρου. Στην περίπτωση όμως αυτή η επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων, που επιδιώκει την εφαρμογή της εξαίρεσης φέρει το βάρος επίκλησης και απόδειξης, με πειστικά επιχειρήματα και στοιχεία, ότι πληρούνται όλες οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση απαλλαγής (βλ.σχ.ΣτΕ 2365/2013 7μ).

4. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτουν τα εξής: Ο προσφεύγων Σύλλογος αποτελεί πρωτοβάθμια επαγγελματική οργάνωση ιδιοκτητών κέντρων ξένων γλωσσών, μέλος της «Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ιδιοκτητών Κέντρων Ξένων Γλωσσών» (Π.Ο.Ι.Κ.Ξ.Γ.- PALSΟ), στην οποία μετέχουν φυσικά πρόσωπα - ιδιοκτήτες κέντρων ξένων γλωσσών που βρίσκονται στον νομό Ηρακλείου ή και σε γειτονικό ή τον πλησιέστερο χιλιομετρικά προς την περιφέρεια του σωματείου νομό, εφόσον στον νομό τους δεν λειτουργεί άλλο σωματείο, μέλος της κλαδικής ομοσπονδίας και μέχρι να ιδρυθεί και να γίνει μέλος της ομοσπονδίας τέτοιο σωματείο. Ο εν λόγω Σύλλογος, βάσει των στοιχείων που ο ίδιος είχε προσκομίσει στην Επιτροπή εντός του 2011, αριθμούσε 166 ενεργά μέλη. Τα μέλη του Συλλόγου κατείχαν γενικώς υψηλό ποσοστό επί του συνόλου των κέντρων ξένων γλωσσών, που δραστηριοποιούνταν στον Νομό Ηρακλείου, φθάνοντας, την περίοδο 2006-2010, κατά μέσο όρο, το 76% (βλ.σχ.πίνακα 7 προσβαλλόμενης). Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, με αφορμή υποβληθείσα αναφορά πολίτη, διενήργησε αυτεπάγγελτη έρευνα για διαπίστωση τυχόν

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

παραβάσης των άρθρων 1 του Ν. 703/1977, όπως ίσχυε, 1 του Ν. 3959/2011 και 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), από ιδιοκτήτες και ενώσεις ιδιοκτητών κέντρων ξένων γλωσσών, μεταξύ των οποίων και από τον προσφεύγοντα Σύλλογο, από την οποία, σύμφωνα και με την υπ' αρ 4718/28-05-2012 έκθεση του ορισθέντος Εισηγητή, διαπιστώθηκαν τα εξής: Κατ' αρχάς σχετική αγορά στην προκείμενη περίπτωση θεωρείται η αγορά της παροχής υπηρεσιών εκμάθησης ξένων γλωσσών από κέντρα ξένων γλωσσών, ενώ ως σχετική γεωγραφική αγορά ορίζεται η περιοχή εντός της οποίας τα μέλη του Συλλόγου (πρωτοβαθμίου συλλογικού οργάνου κέντρων ξένων γλωσσών) ασκούν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες. Το πλαίσιο λειτουργίας του προσφεύγοντος Συλλόγου ρυθμίζεται γενικά από το καταστατικό του και τον εκάστοτε ισχύοντα Κανονισμό Δεοντολογίας. Κατά τις συνεδριάσεις των Γενικών Συνελεύσεων του προσφεύγοντος, που έλαβαν χώρα στις 8-9-2000, 1-2-2007 και 20-3-2011, ψηφίσθηκαν τρεις Κανονισμοί Δεοντολογίας. Η τήρηση των Κανονισμών αυτών ήταν υποχρεωτική για τα μέλη του Συλλόγου, όπως προέκυπτε από σχετικές διατάξεις τους (άρθρο 1: υποχρέωση τήρησης διατάξεων Κανονισμών και άρθρο 18: πρόβλεψη πειθαρχικών κυρώσεων), αλλά και από την αναρτημένη στην ιστοσελίδα του Συλλόγου (μέχρι 20-1-2011) αίτηση εγγραφής μέλους, στην οποία το υποψήφιο μέλος όφειλε να προσυπογράψει, μεταξύ άλλων, ότι θα τηρούσε τα άρθρα του Κανονισμού δεοντολογίας. Από τον περαιτέρω έλεγχο των επί μέρους διατάξεων των πιο πάνω Κανονισμών (ιδίως των δύο πρώτων), καθώς και των λοιπών στοιχείων της υποθεσης εντοπίστηκαν ευρήματα καθορισμού επιπέδου τιμών (επιπέδου διδάκτρων και χορηγούμενων εκπνώσεων), αλλά και άλλοι περιορισμοί σε σχέση με λοιπές παραμέτρους της εμπορικής πολιτικής των μελών του. Ειδικότερα: α) Σχετικά με τον καθορισμό του επιπέδου των διδάκτρων, στο άρθρο 6 του ψηφισθέντος στις 8-9-2000 Κανονισμού Δεοντολογίας προβλεπόταν ότι: ".....Για τον καθορισμό τους τα μέλη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις διατάξεις του Νόμου αλλά και τις σχετικές με το θέμα αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του Συλλόγου. Σε καμία όμως περίπτωση τα δίδακτρα δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για την άσκηση αθέμιτου ανταγωνισμού εις βάρος

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

συναδέλφων. Προτείνεται ο Σύλλογος να έχει minimum κλίμακα διδάκτρων, την οποία θα δίνει σε όλα τα νέα Κέντρα Ξένων Γλωσσών, προκειμένου να αποφευχθεί αθέμιτος ανταγωνισμός λόγω διδάκτρων. Απαγορεύεται ρητά στα μέλη του σωματίου να παρέχουν κατ' αρχάς δωρεάν υπηρεσίες που αναφέρονται στο παρακάτω άρθρο". Όμοια διάταξη (άρθρο 6) περιείχε και ο Κανονισμός Δεοντολογίας, που ψηφίσθηκε την 1-2-2007 (πλην του τελευταίου εδαφίου). Αντίθετα στον ψηφισθέντα στις 20-3-2011 Κανονισμό οι σχετικοί περιορισμοί είχαν απαλειφθεί. Σημειωτέον ότι και στην αίτηση εγγραφής μέλους, που ήταν αναρτημένη στην ιστοσελίδα του προσφεύγοντος μέχρι το 2011, το κάθε υποψήφιο μέλος όφειλε να προσυπογράψει ότι θα τηρούσε την ισχύουσα κλίμακα ελάχιστων διδάκτρων. Εξάλλου, από την εξέταση πρακτικών συνεδριάσεων της Γ.Σ. του προσφεύγοντος της επίμαχης περιόδου προέκυψαν στοιχεία καταδεικνύοντα τη βούληση του προσφεύγοντος να συντονίσει την τιμολογιακή πολιτική των μελών του, αναφορικά είτε με το ελάχιστο επίπεδο των διδάκτρων, είτε με το μέγεθος της ποσοστιαίας μεταβολής αυτών κατ' έτος, μια πρακτική που συνεχίσθηκε και μετά το έτος 2003-2004, οπότε έπαυσε να καθορίζεται νομοθετικά το μέγεθος της ποσοστιαίας αύξησης διδάκτρων (σχ. τα πρακτικά συνεδριάσεων Γ.Σ. της 8-9-2000, 29-8-2001, 10-8-2005, 6-8-2008 και 29-7-2009, στις οποίες συζητήθηκε το θέμα της ετήσιας ποσοστιαίας μεταβολής διδάκτρων και πρακτικά συνεδριάσεων της 5-8-2004, 26-7-2006, 11-10-2006, 1-8-2007, 17-10-2008 και 29-7-2010, από τα οποία προκύπτει υποχρέωση των μελών να προσαρμόζουν τα δίδακτρα στην καθοριζόμενη από τον προσφεύγοντα ισχύουσα κλίμακα ελάχιστων διδάκτρων). Επισημαίνεται ότι στις κλίμακες ελαχίστων διδάκτρων της επίμαχης περιόδου, που προσκόμισε στην Επιτροπή ο προσφεύγων, καθορίζονταν και συγκεκριμένες ώρες διδασκαλίας (για τα σχετικά δίδακτρα), ενώ σε δύο έτη (2006-2007 και 2007-2008) γινόταν ρητή μνεία στο σχετικό έγγραφο ότι η εφαρμογή της κλίμακας ήταν υποχρεωτική. Περαιτέρω, όπως προέκυψε από τον έλεγχο, ο προσφεύγων δεν αρκέσθηκε μόνο στην επιβολή των ως άνω υποχρεώσεων, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις παρακολούθησε την εφαρμογή των συμφωνηθέντων ελαχίστων διδάκτρων ή ακόμη κίνησε πειθαρχική διαδικασία κατά μελών του που

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

απέκκλιναν από τα συμφωνηθέντα. Ειδικότερα, σε τρεις περιπτώσεις, που τοποθετούνται χρονικά στο τέλος Σεπτεμβρίου 2009, υποβλήθηκαν από μέλη του Συλλόγου καταγγελίες σε βάρος κέντρων ξένων γλωσσών, επίσης μελών του Συλλόγου, τα οποία είχαν παρεκκλίνει από τη συλλογικά συμφωνηθείσα πολιτική τιμών. Η πρώτη καταγγελία (3978/23-9-2009) αφορούσε κέντρο ξένων γλωσσών, το οποίο, σύμφωνα με διαφημιστικό φυλλάδιο, φαινόταν να έχει κατεβάσει τα δίδακτρα για την Junior A σε 300 ευρώ και για την Junior B σε 400 ευρώ. Όταν μητέρα επιδίωξε να εγγράψει το παιδί της την πληροφόρησαν ότι η τιμή αφορούσε περιορισμένο αριθμό θέσεων, όμως θα της έκαναν καλύτερη τιμή. Έτσι, όπως επεσήμαινε η καταγγέλουσα “.... από 576 ευρώ που ορίζει ο Σύλλογός μας τη minimum τιμή για το Junior A την κατέβασε στα 500 ευρώ ...αυτό είναι αθέμιτος ανταγωνισμός...”. Για το ίδιο κέντρο υποβλήθηκε και δεύτερη καταγγελία όμοιου περιεχομένου στις 29-9-2009. Ακολούθησε συνεδρίαση Δ.Σ. (σχετ.το από 1-10-2009 πρακτικό) στην οποία τα μέλη εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους και συντάχθηκε σχετική επιστολή, στην οποία ο Σύλλογος ανέφερε ότι αν το κέντρο συνέχιζε να εισπράττει κατώτερα των ανωτέρω χρηματικά ποσά θα προσέφευγαν στη δικαιοσύνη και θα του επέβαλαν κυρώσεις. Όμως σύμφωνα με χειρόγραφο σημείωση του Προέδρου πάνω στην επιστολή, μετά την ανταλλαγή αμοιβαίων εξηγήσεων, η επιστολή αυτή δεν εστάλη. Η δεύτερη περίπτωση (από 23-9-2009 καταγγελία) αφορούσε κέντρο ξένων γλωσσών, που είχε ορίσει για την τάξη junior των γερμανικών ετήσιο κόστος 99 ευρώ, τιμή χαμηλότερη από τα ελάχιστα δίδακτρα του Συλλόγου, μόλις το 1/6 της τιμής που είχαν συμφωνήσει μεταξύ τους τα δύο φροντιστήρια. Ακολούθησε συνεδρίαση του Δ.Σ. (σχ.το από 12-11-2009 πρακτικό), όμως τελικά η καταγγέλουσα δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε τη διαγραφή της φροντιστηριούχου από τον Σύλλογο, εφόσον δεν προέβαινε στο μέλλον σε όμοιες ενέργειες. Η τρίτη περίπτωση (από 23-9-2009 ηλ.μήνυμα) αφορούσε κέντρο ξένων γλωσσών, για το οποίο υπήρξε τηλεφωνική ενημέρωση ότι είχε μειώσει την τιμή της A junior σε 350 ευρώ. Σε επικοινωνία με τον Σύλλογο η καταγγέλουσα πληροφορήθηκε από την Πρόεδρο ότι αποφασίσθηκε η μείωση της τιμής της πιο πάνω τάξης σε τοπικό επίπεδο στα 300 ευρώ, κάτι,

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

που κατά την καταγγέλουσα δημιουργούσε κακό προηγούμενο. Στην περίπτωση αυτή δεν φαίνεται να ακολούθησε έγγραφη επικοινωνία ή πρακτικά συνεδριάσεων Δ.Σ.. Εξάλλου, εκτός των ανωτέρω καταγγελιών, υπήρξαν και 7 περιπτώσεις μελών του Συλλόγου (κ. (...)) και φροντιστηριούχοι Η1, Η2Α, Η2Β, Η3, Η4, Η5 και Η6), οι οποίες συζητήθηκαν σε επίπεδο Πειθαρχικού Συμβουλίου, λόγω της εφαρμοζόμενης εκ μέρους τους πολιτικής διδάκτρων. Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις, η παραπομπή στο Πειθαρχικό Συμβούλιο συνοδεύθηκε από επιβολή ποινών. Ειδικότερα, σύμφωνα με το πρακτικό Δ.Σ. της 15-9-2006, αποφασίσθηκε να κληθεί στο Πειθαρχικό Συμβούλιο φροντιστηριούχος (κ. (...)), επειδή διένειμε διαφημιστικό υλικό, στο οποίο διαφήμιζε έκπτωση 200 ευρώ για κάθε νέα εγγραφή, ύστερα όμως από τις εξηγήσεις που δόθηκαν, δεν του επιβλήθηκαν κυρώσεις. Η φροντιστηριούχος Η1, αποφασίσθηκε να κληθεί στο Πειθαρχικό Συμβούλιο (σχετ.το από 13-9-2006 πρακτικό ΔΣ), επειδή διένειμε διαφημιστικό υλικό, στο οποίο ανέφερε ότι χρέωνε 190 ευρώ τις τάξεις pre junior – Kindergarten, αντίστοιχα (στην αντίστοιχη κλίμακα του προσφεύγοντος δεν περιλαμβάνονταν η τάξη αυτή). Ακολούθησε συνεδρίαση του Πειθαρχικού Συμβουλίου (από 15-9-2006), στην οποία δεν προσήλθε η Η1 και συνεδρίαση Γ.Σ. (από 23-9-2006), στην οποία επίσης δεν προσήλθε η Η1 (απέστειλε σχετική επιστολή) και κατά την οποία, μετά και την ενημέρωση του νομικού συμβούλου ότι η συγκεκριμένη ενέργεια συνιστούσε αθέμιτο ανταγωνισμό, αποφασίσθηκε να εκπέσει αυτή του αξιώματός της. Σε νέα όμως συνεδρίαση της Γ.Σ. στις 18-3-2007 υπερψηφίσθηκε πρόταση να δεσμευθεί η Η1 ότι δεν θα αναγράφει τιμές στα διαφημιστικά της και όμοια να δεσμευθεί και το σώμα. Οι φροντιστηριούχοι Η.2Α και Η.2Β παραπέμφθηκαν στο Πειθαρχικό Συμβούλιο μετά από καταγγελία και επιστολές μελών του Συλλόγου, κατά τις οποίες αυτές είχαν πολύ φθηνές στα δίδακτρα και προσέφεραν σε γονείς δωρεάν φοίτηση των παιδιών τους στην Α junior για το καλοκαίρι. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο κατά τη συνεδρίασή του στις 27-10-2010 αποφασισε για την Η2Β την οριστική διαγραφή της από τον Σύλλογο και επιβολή προστίμου και για την Η21 τη διαγραφή της για ένα έτος και επιβολή προστίμου. Οι ποινές αυτές ήρθαν με απόφαση του Δ.Σ., που

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

ανακοινώθηκε στη Γ.Σ. του Συλλόγου της 20-3-2011, μετά τις σχετικές συστάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Ο φροντιστηριούχος Η3 τιμωρήθηκε από το Πειθαρχικό Συμβούλιο, κατά τη συνεδρίαση της 27-10-2010, με διαγραφή 1 έτους και πρόστιμο, επειδή, παρότι δεν είχε παρευρεθεί στη Γ.Σ. του Συλλόγου τον Αύγουστο του 2010, κατά την οποία αποφασίσθηκε το πάγωμα των διδασκτρων αλλά και η μείωσή τους για όσους είχαν τη δυνατότητα, εκείνος προέβη σε θεαματική έκπτωση και μόνο της τάξης εισαγωγής. Ο ίδιος υποστήριξε ότι το έκανε για κοινωνικούς λόγους και στη συνέχεια ότι ήταν θέμα management. Εξάλλου, ηλεκτρονική επιστολή του κ. (...) προς τον Σύλλογο στις 26-9-2010, αναφερόμενη στην περίπτωση του Η3 επεσήμαινε, μεταξύ άλλων, ότι “..... Δυστυχώς οι επιφυλάξεις τις οποίες εξέφρασα στην τελευταία Γενική Συνέλευση του Συλλόγου σχετικά με τη σκοπιμότητα της διατήρησης της μίνιμουμ κλίμακας διδασκτρων είναι απολύτως δικαιολογημένες. Η εμμονή των συναδέλφων στη διατήρησή της (παρά το ότι είναι αναμφιβόλως παράνομη) δεν απέδωσε.....”. Στη φροντιστηριούχο Η.5 το Πειθαρχικό Συμβούλιο, κατά τη συνεδρίασή του στις 27-10-2010 επέβαλε την ποινή της επίπληξης, επειδή παρ’όλο που τα μέλη της περιοχής είχαν συμφωνήσει να διατηρήσουν τα υπάρχοντα δίδακτρα, εκείνη διαφοροποιήθηκε την τελευταία στιγμή, μειώνοντας τα δίδακτρα, αιφνιδιάζοντας τα λοιπά μέλη. Στον φροντιστηριούχο Η.6 το Πειθαρχικό Συμβούλιο, κατά τη συνεδρίασή του στις 27-10-2010 επέβαλε την ποινή της επίπληξης και προστίμου, ενώ σε σχετική επιστολή που του εσπάλη τονίστηκε ότι σε περίπτωση επανάληψης θα διαγραφεί από τον Σύλλογο. Λόγος επιβολής της ποινής ήταν η προσφορά έκπτωσης 25% μόνο στις νέες εγγραφές και προτροπή στους μαθητές του να προτείνουν το κέντρο και σε άλλους με την ίδια έκπτωση. β)Σχετικά με τον καθορισμό του επιπέδου των χορηγούμενων εκπνώσεων, στο άρθρο 7 του ψηφισθέντος στις 8-9-2000 Κανονισμού Δεοντολογίας προβλεπόταν ότι: “οι παρεχόμενες εκπνώσεις στα Κέντρα Ξένων Γλωσσών θα αφορούν μόνο στις παρακάτω περιπτώσεις: Α)σε 2 αδέρφια προτείνεται να είναι της τάξης από 5-10% (είτε 5% σε κάθε παιδί, είτε 10% στο δεύτερο παιδί) Β)σε ό,τι αφορά τα 3 παιδιά να είναι της τάξης 10% στο 2ο παιδί και 10% στο τρίτο παιδί Γ)σε ό,τι αφορά παιδιά πολυτέκνων και εφόσον φοιτούν

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

δύο παιδιά παράλληλα να παρέχεται έκπτωση 10% επί του συνολικού ποσού και στο τρίτο παιδί από 10-15% Δ)σε ό,τι αφορά τα άπορα παιδιά που φοιτούν στα σχολεία μας αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε ιδιοκτήτη να χειρισθεί το θέμα Ε)σε ό,τι αφορά τη δεύτερη γλώσσα να είναι 5%. Για τους αριστούχους δεν υπάρχει πρόβλεψη αλλά οι εκπτώσεις να μην υπερβαίνουν το 10%. Όσον αφορά το ποσό εγγραφής δεν περιορίζεται αρκεί να εκδίδεται απόδειξη". Όμοια διάταξη (άρθρο 7) με μικρή διαφοροποίηση (ως προς τα 2 αδέρφια) περιείχε και ο Κανονισμός Δεοντολογίας, που ψηφίσθηκε την 1-2-2007. Αντίθετα στον ψηφισθέντα στις 20-3-2011 Κανονισμό οι σχετικοί περιορισμοί είχαν απαλειφθεί. γ)Σχετικά με τον καθορισμό των ημερομηνιών έναρξης και λήξης του έτους, στο άρθρο 4 όλων των Κανονισμών γινόταν ρητή αναφορά στη διάρκεια του έτους φοίτησης (αντίστοιχου με το σχολικό έτος), μάλιστα δε στους δύο τελευταίους Κανονισμούς αναφερόταν συγκεκριμένη ημερομηνία έναρξης και λήξης, ενώ στον πρώτο Κανονισμό προβλεπόταν ότι οι ημερομηνίες αυτές θα καθορίζονταν με απόφαση της Γ.Σ. κάθε χρόνο (σχ. Πρακτικά συνεδρίασης Γ.Σ. της 29-9-2001, 5-8-2004, 26-7-2006, 6-8-2008, 29-7-2009). Εκτός όμως από τον καθορισμό των ημερομηνιών έναρξης και λήξης των μαθημάτων που πραγματοποιούνταν κατά τη χειμερινή περίοδο υπήρξαν ενδείξεις ότι ο προσφεύγων καθόριζε και τις αντίστοιχες ημερομηνίες της θερινής περιόδου, όπως προέκυψε από τα πρακτικά συνεδριάσεων της Γ.Σ. της 20-5-2003 και 22-5-2005. Εξάλλου, σε μία περίπτωση είχε επιβληθεί σε βάρος μέλους του Συλλόγου (φροντιστηριούχου Η7) η πειθαρχική ποινή της έγγραφης επίπληξης (συνεδρίαση Πειθαρχικού Συμβουλίου της 27-10-2010), για τον λόγο ότι είχε ξεκινήσει τη δραστηριότητα στις 20 αντί στις 25 Σεπτεμβρίου 2010, στην επιστολή δε με την οποία γνωστοποιήθηκε στο μέλος η σχετική ποινή, τονιζόταν ότι σε περίπτωση επανάληψης όμοιας ενέργειας ή άλλων ενεργειών αντίθετων με τον Κανονισμό, θα ακολουθούσε οριστική διαγραφή από τον Σύλλογο. δ)Σχετικά με τη συντονισμένη συμπεριφορά έναντι των πελατών, από τον έλεγχο των στοιχείων της υπόθεσης εντοπίστηκαν στοιχεία που καταδείκνυαν συντονισμό σε επίπεδο ηλικιακών κριτηρίων έναρξης της εκμάθησης ξένης γλώσσας, αριθμού των ετών φοίτησης ανά ξένη γλώσσα, του είδους των εκτός

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

κύκλου φοίτησης παρεχόμενων μαθημάτων, καθώς και της αντιστοιχίας του έτους φοίτησης και του δικαιώματος συμμετοχής σε εξετάσεις ορισμένου επιπέδου. Ειδικότερα, στο άρθρο 8 των ψηφισθέντων Κανονισμών Δεοντολογίας γινόταν ρητή αναφορά της τάξης (Γ Δημοτικού στον 1ο Κανονισμό και Β Δημοτικού στους επόμενους), από την οποία γίνονταν δεκτά παιδιά για φοίτηση στον κανονικό κύκλο σπουδών, στα κέντρα των μελών του προσφεύγοντος. Επίσης, στο πρακτικό της συνεδρίασης της Γ.Σ. της 29-8-2001 περιλαμβανόταν προτροπή να γίνονται τα καλοκαιρινά μαθήματα (μόνο) για τάξεις Lower, Proficiency και ενισχυτική διδασκαλία. Στον καθορισμό του αριθμού των ετών φοίτησης ανά ξένη γλώσσα αναφερόταν και το πρακτικό της συνεδρίασης της Γ.Σ. της 20-5-2003 (πρόταση σύμπτυξης ετών, πρόθεση διενέργειας συναντήσεων για λήψη απόφασης). Εξάλλου, από τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Δ.Σ., που έλαβαν χώρα τον Σεπτέμβριο του 2006, διαφαινόταν ότι τα μέλη είχαν ενδεχομένως συμφωνήσει δεδομένη αντιστοιχία μεταξύ των ετών φοίτησης και του δικαιώματος συμμετοχής σε εξετάσεις συγκεκριμένου επιπέδου. Μάλιστα σε μία περίπτωση κλήθηκε στο πειθαρχικό μέλος του Συλλόγου (φροντιστηριούχος Η8), διότι σύμφωνα με καταγγελία άλλου μέλους (φροντιστηριούχου Η.9Α) δεν ακολουθούσε τη συγκεκριμένη αντιστοιχία (έστειλε μαθητές της στις εξετάσεις Palso από την Α τάξη - σχετικά τα πρακτικά συνεδριάσεων του Δ.Σ. της 7-9-2006 και 27-9-2006). Στη φροντιστηριούχο έγινε σύσταση και η ίδια δεσμεύθηκε να αλλάξει ή να μην προχωρήσει στη διαδικασία που τηρούσε έως τότε έως ότου ληφθεί σχετική απόφαση από τη Γ.Σ. (σχετ. Συνεδρίαση Πειθαρχικού Συμβουλίου της 4-10-2006). Επιπροσθέτως, όπως προέκυψε από τα στοιχεία του φακέλου, κατά το 2009 πραγματοποιήθηκε στο Ρέθυμνο συνάντηση των Προέδρων των Συλλόγων Ιδιοκτητών Κέντρων Ξένων Γλωσσών και των 4 νομών της Κρήτης (μεταξύ των οποίων και του προσφεύγοντος) με θέμα, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη κοινού προγράμματος ωρών διδασκαλίας, η οποία (κατά τον προσφεύγοντα) ήταν άτυπη και δεν κατέληξε σε συμφωνία. Τέλος, στη συνεδρίαση της Γ.Σ. της 5-8-2004 εγκρίθηκε η θέσπιση χιλιομετρικού περιορισμού μεταξύ των μελών του προσφεύγοντος. Μάλιστα υπήρξε και

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

σχετική τροποποίηση του Κανονισμού Δεοντολογίας με προσθήκη αντίστοιχου άρθρου (19), που όμως καταργήθηκε με απόφαση της ΓΣ, μετά από παραπομπή μέλους του προσφεύγοντος (κ. (...)), που διατηρούσε (...) κέντρα ξένων γλωσσών σε απόσταση (...) μ. από κέντρα άλλων μελών, κάτι που απαγόρευε ο Κανονισμός (σχετ.το από 22-5-2005 πρακτικό συνεδρίασης ΓΣ).

ε)Σχετικά με τον περιορισμό στη διαφημιστική δραστηριότητα των μελών του Συλλόγου, στο άρθρο 13 του ψηφισθέντος κατά την 8-9-2000 Κανονισμού προβλεπόταν ότι: “.....Επιτρέπεται η διανομή διαφημιστικών εντύπων door to door μόνο. Απαγορεύεται η ανάρτηση διαφημιστικών αφισών σε δημόσιους χώρους (υπάρχει απαγορευτική εγκύκλιος από το Δήμο και απειλείται επιβολής μεγάλων προστίμων). Απαγορεύεται οποιοδήποτε υλικό από τα μέλη μας ή εκπροσώπους τους εντός ή εκτός στα δημόσια ή ιδιωτικά σχολεία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Δεν επιτρέπεται η ανάρτηση πινακίδων φωτεινών ή μη, σε άλλα σημεία παρά μόνο στο κτίριο που λειτουργεί το Κέντρο ή σε δημόσιους χώρους προβολής του Δήμου ή άλλης ιδιωτικής εταιρείας. Απαγορεύεται ρητά η χορήγηση δώρων σε σπουδαστές με σκοπό την προσέλκυσή τους στο Κέντρο. Απαγορεύεται ρητά η δημοσίευση των ονομάτων επιτυχόντων μαθητών ή ποσοστών επιτυχίας στα ΜΜΕ και στα διαφημιστικά φυλλάδια. Επιτρέπεται η ανακοίνωση ονομάτων επιτυχόντων στο INTERNET ή σε εσωτερική επιστολή στους ήδη φοιτούντες μαθητές των σχολείων μας. Επίσης απαγορεύεται η δημοσίευση συγχαρητηρίων από καθηγητές σε μαθητές και αντίστροφα. Απαγορεύεται γενικώς οποιαδήποτε διαφήμιση η οποία υποβαθμίζει το επίπεδο και το κύρος του διαφημιζόμενου κέντρου και ολόκληρου του κλάδου”. Στους επόμενους Κανονισμούς η αντίστοιχη διατύπωση του άρθρου ήταν: “..... Δεν επιτρέπεται η ανάρτηση πινακίδων φωτεινών ή μη σε άλλα σημεία παρά μόνο στο κτίριο που λειτουργεί το Κέντρο ή σε δημόσιους χώρους προβολής του Δήμου ή άλλης ιδιωτικής εταιρείας. Αποφασίζεται ομόφωνα οι διαφημίσεις των μελών μας να κινούνται σύμφωνα με ό,τι ορίζει ο νόμος. Συνιστάται στα μέλη μας να συμβουλευονται το νομικό σύμβουλο του Συλλόγου πριν προβούν σε οποιαδήποτε ενέργεια που αφορά στη διαφήμιση.”. Ο αναφερόμενος στον πρώτο Κανονισμό περιορισμός ως προς τη δημοσίευση των ονομάτων των

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

επιτυχόντων μαθητών εντοπίστηκε και στο πρακτικό συνεδρίασης της ΓΣ της 5-8-2004, ενώ αντίστοιχη απαγόρευση προβλεπόταν και σε εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας του έτους 2000. Επίσης, και ο περιορισμός ως προς τη διανομή υλικού εντός και εκτός σχολείων εντοπίστηκε στα πρακτικά των συνεδριάσεων της Γ.Σ. της 5-8-2004 και 22-5-2005, ήρθη όμως με την απόφαση της ΓΣ της 20-3-2011, παρ'ότι δεν περιλαμβανόταν στους μεταγενέστερους Κανονισμούς. Εξάλλου, από τον περαιτέρω έλεγχο προέκυψαν περιπτώσεις μελών του προσφεύγοντος που παραπέμφθηκαν στη ΓΣ ή τιμωρήθηκαν πειθαρχικά για παράβαση των συγκεκριμένων περιορισμών, όπως η περίπτωση Φροντιστηριούχου Η.1, που προεκτέθηκε και η περίπτωση των φροντιστηριούχων Η.9Α και Η.9Β. Οι τελευταίοι (Η.9Α και Η.9Β) είχαν κληθεί με την από 16-5-2005 επιστολή του προσφεύγοντος να παρευρεθούν στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. και της Γ.Σ. (18 και 22-5-2005, αντίστοιχα), προκειμένου να καταθέσουν την άποψή τους για το παράπτωμα της διανομής διαφημιστικών εντύπων σε σχολείο, στην επιστολή δε αναφερόταν ότι το Δ.Σ. θα πρότεινε στο σώμα επιβολή προστίμου 500 ευρώ. Οι παραπάνω δεν προσήλθαν στη συνεδρίαση του Δ.Σ. Κατά το πρακτικό της Γ.Σ. της 22-5-2005, στην Η.9Α το Πειθαρχικό Συμβούλιο είχε ήδη επιβάλει πρόστιμο 500 ευρώ, ενώ η Η.9Β σε επιστολή της ανέφερε ότι δεν γνώριζε τον Κανονισμό και το λάθος ήταν του διανομέα. Η πλειοψηφία των μελών του Δ.Σ. ψήφισε υπέρ της επιβολής του προστίμου, το οποίο όμως δεν εισπράχθηκε. στ)Σχετικά με πρακτικές αποκλεισμού ανταγωνιστών, διαπιστώθηκε (στο άρθρο 12 του αρχικού Κανονισμού Δεοντολογίας αλλά και σε αποφάσεις καταστατικών οργάνων του προσφεύγοντος) η υποχρεωτική συμμετοχή των μελών στις εξετάσεις γλωσσομάθειας της Ομοσπονδίας PALSΟ και ο αποκλεισμός τους από συγκεκριμένες εξετάσεις ξένων φορέων, καθώς και προσπάθεια αποκλεισμού από τη συμμετοχή σε εξετάσεις υποψηφίων άλλων κέντρων ξένων γλωσσών, μη μελών του Συλλόγου, δεν αποδόθηκε όμως στον Σύλλογο σχετική παράβαση. Από την εκτίμηση των ανωτέρω στοιχείων που προέκυψαν από την ανωτέρω έρευνα καθώς και την ενώπιόν της ακροαματική διαδικασία, σε συνδυασμό με το ισχύον νομικό πλαίσιο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, κατέληξε

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

στα εξής συμπεράσματα: Α)Αναφορικά με τον καθορισμό επιπέδου τιμών (επιπέδου διδάκτρων και χορηγούμενων εκπτώσεων – σχ.κεφ.198-218 προσβαλλόμενης), σύμφωνα με την Επιτροπή, ο προσφεύγων, μέσω των σχετικών αποφάσεων, απέβλεπε αλλά και επιτύγχανε την απάλειψη οποιουδήποτε περιθωρίου ανταγωνισμού μεταξύ των μελών του για οποιαδήποτε από τις παραμέτρους που καθόριζαν την τιμολογιακή τους πολιτική, φθάνοντας στο σημείο να επιβάλει κυρώσεις, όχι μόνον σε όσους παρεξέκλιναν της επιβαλλόμενης από τις σχετικές ρήτρες και αποφάσεις συμπεριφοράς, αλλά ακόμη και σε μέλος που προσέφερε μη τιμολογηθείσα υπηρεσία, ενώ παράλληλα δεχόταν την υπό έγκρισή του παρέκκλιση από τις καθορισθείσες τιμές μέσω “τοπικών συμφωνιών” (σε απομακρυσμένες περιοχές), όπου όμως και πάλι τα διδάκτρα καθορίζονταν βάσει συμφωνίας και όχι ως αποτέλεσμα υγιούς ανταγωνισμού. Εξάλλου κρίθηκαν απορριπτέοι ισχυρισμοί του Συλλόγου περί κρατικού καθορισμού τιμών, αφού θεωρήθηκε ότι οι καταστατικές του ρυθμίσεις ως προς τις τιμές και η υλοποίησή τους μέσω κλιμάκων επενέβαιναν πιο δραστικά και περιοριστικά σε σχέση με τη ρύθμιση της Πολιτείας, καθώς και περί έλλειψης δεσμευτικότητας, ενόψει (μεταξύ άλλων) της επιτακτικότητας των ρυθμίσεων, αλλά και των περιστατικών καταγγελιών ή και επιβολής κυρώσεων, ενώ περαιτέρω έγινε δεκτό ότι ο εκπαιδευτικός και κοινωνικός χαρακτήρας των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν αναιρούσε αλλά επέτεινε την ανάγκη συμμόρφωσης με τους κανόνες ανταγωνισμού προς όφελος των καταναλωτών. β)Ως προς τον καθορισμό λοιπών παραμέτρων που προαναφέρθηκαν (σχετ.κεφ.219-231 προσβαλλόμενης), σύμφωνα με την Επιτροπή, η δεσμευτικότητα των σχετικών ρυθμίσεων και σε κάποιες περιπτώσεις η επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση μη τήρησής τους καταδείκνυαν, ότι οι εν λόγω κανόνες δεν συνιστούσαν βέλτιστες πρακτικές αλλά δεσμευτικούς κανόνες που ρύθμιζαν τη συμπεριφορά των μελών. Ειδικότερα αναφορικά με τη διαφημιστική δραστηριότητα των μελών, οι σχετικοί περιορισμοί, κατά την Επιτροπή, δεν περιορίζονταν στην αποφυγή παραπλανητικής διαφημιστικής δραστηριότητας, όπως υποστήριζε ο Σύλλογος, αλλά αφορούσαν στον τρόπο και στο περιεχόμενο των διαφημίσεων κατά τρόπο

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

ιδιαίτερα περιοριστικό (π.χ. διανομή door to door μόνο, απαγόρευση διανομής εντός ή εκτός σχολείων). Σύμφωνα με την Επιτροπή, το ζήτημα εν προκειμένω ήταν το εύρος, η ένταση και το σωρευτικό αποτέλεσμα πολλών αντίστοιχων ρυθμίσεων και περιορισμών του Συλλόγου, οι οποίες περιόριζαν ασφυκτικά τις παραμέτρους άσκησης εμπορικής πολιτικής των μελών του, σε συνδυασμό δε και με τον καθορισμό διδάκτρων και εκπτώσεων εξάλειφαν στην ουσία οποιοδήποτε περιθώριο ανταγωνισμού. Ούτε άλλωστε οι σχετικές ρυθμίσεις ήταν αναγκαίες για τη λειτουργία του Συλλόγου ή και την προσήκουσα άσκηση της σχετικής δραστηριότητας. Τέλος, κατά την Επιτροπή δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις της παρ.3 του άρθρου 1 του ν.703/1977 περί δυνατότητας εξαίρεσης, διότι οι ανωτέρω ρυθμίσεις δεν μπορούσαν να αξιολογηθούν ως δικαιολογημένες (σχ.κεφάλαια 232 επ.). Κατόπιν αυτών, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, αφού δέχθηκε ότι ο Κανονισμός Δεοντολογίας του προσφεύγοντος, όπως εκάστοτε ίσχυε και οι αποφάσεις των καταστατικών του οργάνων (Γ.Σ. και Δ.Σ.) δέσμευαν τα μέλη και συνεπώς συνιστούσαν αποφάσεις ένωσης επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ.1 του ν.703/1977, έκρινε ότι από τις αποφάσεις αυτές προέκυπταν περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές του προσφεύγοντος, που παραβίαζαν το άρθρο 1 παρ.1 του πιο πάνω νόμου (ήδη άρθρο 1 ν.3959/2011). Εξάλλου, εν προκειμένω δεν ετίθετο θέμα εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ενόψει του ότι δεν προέκυψαν επαρκή στοιχεία σχετικά με την πλήρωση του κριτηρίου της δυνατότητας επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου (σχετ.κεφ.72-77 προσβαλλόμενης).

5. Επειδή, ήδη με την κρινόμενη προσφυγή, όπως αυτή αναπτύσσεται, αλλά ταυτόχρονα και περιορίζεται ως προς τους λόγους της με το σχετικό υπόμνημα, ο προσφεύγων Σύλλογος προβάλλει ότι: α) η αποδιδόμενη συμπεριφορά του Συλλόγου δεν συνιστά απαγορευμένο καθορισμό των τιμών και άλλωστε είχε ήδη παύσει πριν την πραγματοποιηθείσα έρευνα της Επιτροπής. Ειδικότερα, ο Σύλλογος δεν είχε επίγνωση της τυχόν παράνομης φύσης των σχετικών όρων, ούτε πρόθεση ανταγωνισμού, όπως προκύπτει και από την 2794/2015 αθωωτική απόφαση του Τριμελούς

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

Πλημμελειοδικείου Ηρακλείου, που αποκτά ιδιαίτερη σημασία ενόψει του τεκμηρίου αθωότητας της ΕΣΔΑ και της δέσμευσης των διοικητικών δικαστηρίων από τις αθωωτικές αποφάσεις βάσει του νέου άρθρου 5 παρ.2 του ΚΔΔ. Οι προτεινόμενες κλίμακες διδάκτρων διαμορφώνονταν στα ελάχιστα επίπεδα ενός ορθολογικά οργανωμένου φροντιστηρίου, δεν τηρούνταν στην πράξη, ούτε επέφεραν αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα, ο σκοπός δε της ύπαρξής τους ήταν η αντιμετώπιση επανειλημμένων φαινομένων αθέμιτου ανταγωνισμού. Εξάλλου, για τη χρονική περίοδο μέχρι το 2004 ίσχυε κρατικός καθορισμός διδάκτρων, επομένως σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ μπορεί να εξαιρεθεί από την εφαρμογή του 101 ΣΛΕΕ. β)Οι λοιπές αποδιδόμενες συμπεριφορές του Συλλόγου, ως δευτερεύοντες περιορισμοί δεν συνιστούν παράβαση, επρόκειτο δε για εύλογες και αναγκαίες προβλέψεις βάσει επιστημονικών και εκπαιδευτικών κριτηρίων. Ειδικότερα, αναφορικά με τους όρους για τις διαφημίσεις επρόκειτο για απλή υπόμνηση κρατικών επιταγών (Φ.17/4076/11-9-2000 εγκύκλιος Υπουργείου Παιδείας για μη δημοσίευση ονομάτων επιτυχόντων και εγκύκλιοι για διανομή διαφημιστικών εντύπων εντός ή πλησίον σχολείων, όπως αυτές ανακεφαλαιώνονται στο 71235/Γ2/18-6-2010 έγγραφο του ίδιου Υπουργείου). Η διάρκεια του έτους φοίτησης και η ηλικία έναρξης φοίτησης προσαρμόζονταν στο σχολικό πρόγραμμα, ενώ ο αριθμός των ετών φοίτησης ακολουθούσε συγκεκριμένες επιστημονικές κατευθύνσεις μερίμνη εγκρίτων ειδικών. Το πρόγραμμα θερινών μαθημάτων προσαρμοζόταν αναγκαία σε συγκεκριμένα αντικείμενα ύλης, αφού είναι δεδομένο από εκπαιδευτική – επιστημονική άποψη ότι είναι ανθρωπίνως αδύνατο να διδαχθεί και να αφομοιωθεί η ύλη μιας κανονικής τάξης σε 50 περίπου ημέρες. Η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι οι επίμαχοι όροι μπορούσαν εκ των πραγμάτων να περιορίσουν και ότι περιόρισαν κατ' αποτέλεσμα τον ανταγωνισμό. γ)Εσφαλμένα η Επιτροπή δεν χορήγησε ατομική εξαίρεση κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 1 ν.703/77, καθόσον εν προκειμένω επρόκειτο για δευτερεύοντες περιορισμούς που συνέβαλαν στη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού προϊόντος προς όφελος του καταναλωτή, που προσδοκά να λάβει μαι ποιοτική, αξιόπιστη και αναγνωρισμένη γνώση ξένης γλώσσας και ήταν ανάλογοι για την επίτευξη των

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

στόχων αυτών. Προς απόδειξη των ισχυρισμών του, ο προσφεύγων προσκομίζει: α)τα πρακτικά Δ.Σ. της 19-1-2011 και 16-3-2011, από τα οποία προκύπτει πρωτοβουλία σύγκλησης Γ.Σ. του Συλλόγου για απόφαση επίμαχων όρων Κανονισμού, β)τις 4457/2012 και 4458/2012 ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον Συμβολαιογράφου των: (...) και (...), αντίστοιχα, οι οποίες ελήφθησαν προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στη σχετική συνεδρίαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η πρώτη από τις οποίες αναφέρεται στη μη δεσμευτικότητα και μη εφαρμογή των κλιμάκων διδάκτρων και η δεύτερη στις συζητήσεις του Δ.Σ. από το έτος 2010 για εξάλειψη των επίμαχων όρων του Κανονισμού, γ)τις αποφάσεις: 2623/ΑΣΦ/2002 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, 235/2009 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ρεθύμνης και 1366/2003 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηλείας, με τις οποίες έγιναν δεκτές αιτήσεις λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά ιδιοκτητών κέντρων ξένων γλωσσών για παραβίαση διατάξεων του αθέμιτου ανταγωνισμού, δ)ανακοινώσεις της Γ.Γ. Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για αναπροσαρμογές μισθωμάτων, επιστολές της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ιδιοκτητών Κέντρων Ξένων Γλωσσών σχετικά με απολαυές και απασχόληση καθηγητών κέντρων ξένων γλωσσών, αποκόμματα εφημερίδων (για δράση Συλλόγου), ε)το 71235/Γ2/18-6-2010 έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας, στο οποίο αναγράφονται οι υπάρχουσες εγκύκλιοι σύμφωνα με τις οποίες απαγορεύεται η διάθεση, διανομή κλπ. διαφημιστικού υλικού στον χώρο των σχολείων ενώ διευκρινίζεται ότι "... Ως χώρος σχολείου εννοείται όχι μόνο αυτός του κτηρίου, αλλά και του προαυλίου και των εισόδων αυτού", στ)το Φ.17.1/4076/2000 έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας, στο οποίο, μεταξύ άλλων, αναφέρεται ότι δεν επιτρέπεται η αναγραφή στις διαφημίσεις κλπ. ποσοστού ή ονοματεπωνύμων επιτυχόντων στις εξετάσεις από τους φοιτήσαντες σε φροντιστήριο και ζ)την 2794/2015 απόφαση με πρακτικά του Α Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Ηρακλείου, με την οποία τα μέλη του Δ.Σ. κηρύχθηκαν αθώα για το ότι το χρονικό διάστημα από 29-9-2010 έως 20-3-2011 λάμβαναν αποφάσεις και εφάρμοζαν εναρμονισμένη πρακτική κατά παράβαση του άρθρου 1 του ν.3959/2011, με αιτιολογία ότι το Δικαστήριο δεν πείστηκε για την ενοχή των κατηγορουμένων, διότι δεν αποδείχθηκε ότι αυτοί ενήργησαν με

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

δόλο, κατά τον καθορισμό των όρων που έθεταν ως μέλη του ΔΣ, αφού σκοπός ήταν η βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού προϊόντος από τα μέλη τους και η αξιοπιστία αυτών έναντι των σπουδαστών, ενώ περαιτέρω αποδείχθηκε ότι όλες οι δεσμεύσεις ήρθαν από τους ίδιους ήδη από τον Μάρτιο του 2011. Εξάλλου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού με την έκθεση απόψεών της, το σχετικό υπόμνημα και την προσθήκη αντίκρουση αρνείται το σύνολο των ανωτέρω ισχυρισμών προβάλλοντας ειδικότερα ότι η συμπεριφορά του προσφεύγοντος ως προς τον καθορισμό τιμών πράγματι παραβιάζει τον ανταγωνισμό, η δε μεταγενέστερη μεταστροφή της Διοίκησης δεν επιδρά στην παράβαση, ούτε απαλλάσσει τον προσφεύγοντα τυχόν πεποίθηση των οργάνων ότι ενεργούσαν σύμφωνα με τον νόμο, ενώ καμία επιρροή δεν ασκούν το ύψος των καθορισθέντων διδάκτρων ή η επέλευση συγκεκριμένου αποτελέσματος. Περαιτέρω, κατά την Επιτροπή Ανταγωνισμού και οι δευτερεύοντες περιορισμοί παραβιάζουν τον ανταγωνισμό, αφού άλλωστε αυτοί δεν συνδέονται με κάποια εκπαιδευτική ανάγκη, ενώ τέλος ούτε πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση εξαιρέσης, καθώς οι συγκεκριμένες περιοριστικές ρυθμίσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν δικαιολογημένες.

6. Επειδή, με τα δεδομένα αυτά, σύμφωνα και με όσα εκτέθηκαν στις με αριθμό 2 και 3 σκέψεις της παρούσας, το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη ότι: α) με τις διατάξεις των άρθρων 6 και 7 των Κανονισμών Δεοντολογίας, οι οποίοι ψηφίσθηκαν στις συνεδριάσεις των Γενικών Συνελεύσεων της 8-9-2000 και 1-2-2007 και ίσχυαν μέχρι την ψήφιση του νέου Κανονισμού στις 20-3-2011 (άρθρα 6 και 7), αλλά και με σχετικές αποφάσεις των καταστατικών του οργάνων (Γ.Σ. και Δ.Σ.) ο προσφεύγων καθόριζε το επίπεδο των εισπραττομένων από τα μέλη του διδάκτρων, θεσπίζοντας μάλιστα κατ' έτος σχετικές κλίμακες ελαχίστων διδάκτρων ανά τάξη, αλλά και το επίπεδο των παρεχόμενων από αυτά εκπνώσεων, β) οι σχετικές ρυθμίσεις ήταν υποχρεωτικές για τα μέλη, όπως προκύπτει από συγκεκριμένες διατάξεις των Κανονισμών (άρθρα 1 και 18), από την αναρτημένη στην ιστοσελίδα του Συλλόγου (μέχρι 20-1-2011) αίτηση εγγραφής μέλους, αλλά κυρίως από την υποβολή καταγγελιών και επιβολή κυρώσεων σε συγκεκριμένες περιπτώσεις μελών του

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

προσφεύγοντος, που παρεξέκλιναν από την επιβαλλόμενη από τις σχετικές ρήτρες και αποφάσεις συμπεριφορά, σύμφωνα με όσα αναλυτικά εκτέθηκαν στη με αριθμό 4 σκέψη της παρούσας, γ)μέσω του καθορισμού των εισπραττομένων διδάκτρων, αλλά και του προσδιορισμού συγκεκριμένων κατηγοριών πελατών, στους οποίους – μόνον – τα μέλη μπορούσαν να χορηγούν εκπτώσεις, ο προσφεύγων εναρμόνιζε τις αμοιβές των επιχειρήσεων - μελών του, περιορίζοντας την επαγγελματική ελευθερία τους, αποκλείοντας τη διαμόρφωση των συγκεκριμένων τιμών μέσα από την ελεύθερη διαπραγμάτευση με τους καταναλωτές, κρίνει ότι οι ανωτέρω ρυθμίσεις μείωναν και εξάλειφαν τις ανταγωνιστικές πιέσεις μεταξύ των μελών του Συλλόγου, κατά παράβαση του άρθρου 1 παρ.1 του ν.703/77. Ομοίως, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, μείωναν τις ανταγωνιστικές πιέσεις μεταξύ των μελών του Συλλόγου, κατά παράβαση της πιο πάνω διάταξης, η επίσης υποχρεωτική – κατά τα ανωτέρω - ρύθμιση του άρθρου 13 του αρχικού Κανονισμού Δεοντολογίας του προσφεύγοντος, η οποία περιόριζε τη διαφημιστική δραστηριότητα των επιχειρήσεων – μελών του, επιτρέποντας τη διανομή διαφημιστικών εντύπων μόνον “door to door” και απαγορεύοντας τη διανομή έντυπου υλικού ακόμη και εκτός σχολείων (δημόσιων ή ιδιωτικών) σε όλη τη διάρκεια του έτους, περιορισμός ο οποίος στερούσε από τα μέλη τη δυνατότητα να διεκδικήσουν ενεργητικά τους πελάτες τους με όποιο τρόπο θεωρούσαν πρόσφορο και ο οποίος περιορισμός, αν και δεν διατηρήθηκε στους επόμενους Κανονισμούς, πάντως εντοπίσθηκε και σε πρακτικά συνεδριάσεων της ΓΣ εντός των ετών 2004 και 2005, ενώ ήρθη ρητά με απόφαση της ΓΣ της 20-3-2011, αλλά και οι λοιποί επιβληθέντες περιορισμοί στα μέλη του Συλλόγου (ως προς την ημερομηνία έναρξης και λήξης του έτους φοίτησης και της θερινής περιόδου, τον τόπο παροχής υπηρεσιών από τα μέλη του μέσω θέσπισης χιλιομετρικού κριτηρίου για ίδρυση νέου κέντρου, την ηλικία έναρξης φοίτησης, τον αριθμό των ετών φοίτησης ανά ξένη γλώσσα, τις ώρες διδασκαλίας και το δικαίωμα συμμετοχής σε εξετάσεις με βάση τα έτη φοίτησης), μέσω των οποίων ο προσφεύγων συντόνιζε την επιχειρηματική δράση των μελών του, επιβάλλοντας ομοιόμορφη συμπεριφορά. Οι τελευταίοι πιο πάνω περιορισμοί,

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

ήταν σαφώς δευτερεύοντες σε σχέση με τον καθορισμό τιμών, εξεταζόμενοι όμως ως σύνολο, μπορούσαν να επιφέρουν αντανταγωνιστικό αποτέλεσμα, αφού, δεδομένης και της δεσμευτικής φύσης τους, παρακώλυαν την ελεύθερη εμπορική δράση των μελών του προσφεύγοντος, αποκλείοντας οποιαδήποτε διαφοροποίηση σε σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες, περιορίζοντας τις λοιπές παραμέτρους άσκησης εμπορικής πολιτικής τους, με συνέπεια, σε συνδυασμό και με τον προαναφερόμενο καθορισμό τιμών, να μειώνουν σημαντικά τα περιθώρια ανταγωνισμού μεταξύ των μελών, έστω και αν κάποιος από τους περιορισμούς αυτούς (η ημερομηνία έναρξης και λήξης του έτους φοίτησης, η ηλικία έναρξης φοίτησης), αυτοτελώς εξεταζόμενοι, δεν είχαν σημαντικό αντίκτυπο στους καταναλωτές, ενόψει και του ότι ανταποκρίνονταν στο πρόγραμμα δημόσιας εκπαίδευσης. Επομένως οι σχετικές διατάξεις του Κανονισμού Δεοντολογίας και οι αποφάσεις των καταστατικών οργάνων του Συλλόγου μέσω των οποίων εισήχθησαν οι ανωτέρω ρυθμίσεις και περιορισμοί συνιστούν πράγματι αποφάσεις ένωσης επιχειρήσεων, οι οποίες παραβιάζουν το άρθρο 1 παρ.1 του ν.703/1977, όπως νόμιμα και ορθά κρίθηκε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, χωρίς εν προκειμένω να ασκεί επιρροή (κατά τα εκτεθέντα στη με αριθμό 3 σκέψη της παρούσας) η εκ μέρους του προσφεύγοντος τυχόν ανυπαρξία πρόθεσης περιορισμού του ανταγωνισμού, η επέλευση ή μη αντανταγωνιστικού αποτελέσματος, αλλά ούτε και το αν η ανωτέρω παραβατική συμπεριφορά κατέτεινε ενδεχομένως σε αντιμετώπιση φαινομένων αθέμιτου ανταγωνισμού. Όσα αντίθετα δε προβάλλονται από τον προσφεύγοντα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα. Εξάλλου, αλυσιτελώς γίνεται επίκληση της 2794/2015 αθωωτικής απόφασης του Τριμ.Πλημμ/κείου Ηρακλείου, η οποία δεν δεσμεύει το παρόν Δικαστήριο, όπως αβάσιμα προβάλλει ο προσφεύγων, αφού πέραν του ότι δεν προκύπτει αν έχει καταστεί αμετάκλητη, αφορά διαφορετικά πρόσωπα (τα φυσικά πρόσωπα, μέλη του Δ.Σ. του προσφεύγοντος), δεν αφορά ολόκληρο το επίμαχο διάστημα αλλά μικρό μέρος αυτού, η δε αθώωση των πιο πάνω προσώπων εχώρησε για τον λόγο ότι δεν αποδείχθηκε δόλος, ήτοι στηρίχθηκε σε έλλειψη υποκειμενικού στοιχείου που δεν συνιστά προϋπόθεση της συγκεκριμένης διοικητικής παράβασης.

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

Περαιτέρω, πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμοι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος περί ύπαρξης νομικών δεσμεύσεων ως προς καθορισμό διδάκτρων και τη διαφήμιση, καθόσον αναφορικά με τον καθορισμό διδάκτρων, οι πολιτειακές ρυθμίσεις, πέραν του ότι ίσχυσαν μόνο μέχρι το 2004, καθόριζαν μόνον το ανώτατο ποσοστό ετήσιας αύξησης και όχι τις ελάχιστες τιμές, ούτε επέβαλαν παροχή συγκεκριμένων εκπτώσεων, οι δε σχετικές με τις διαφημίσεις εγκύκλιοι, που επικαλείται ο προσφεύγων, δεν απαγόρευαν την εκτός (πλησίον) σχολείων διανομή διαφημιστικών εντύπων, ούτε επέβαλλαν τη διανομή μόνον “door to door”. Τέλος, δεν αποδεικνύεται εν προκειμένω ότι οι σχετικές ρυθμίσεις συνέβαλαν στη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού προϊόντος προς όφελος του καταναλωτή και επομένως ήταν αναγκαίες για την προσήκουσα άσκηση της σχετικής δραστηριότητας, ώστε να τύχει εφαρμογής η εξαίρεση της παρ.3 άρθρου 1 ν.703/77. Ειδικότερα, από κανένα στοιχείο δεν μπορεί να συναχθεί ότι ο καθορισμός κατώτερων τιμών, που άλλωστε συνεπάγεται ευθεία παρέμβαση στις ουσιώδεις παραμέτρους του ανταγωνισμού στην αγορά που αφορά (ΣΤΕ 2780/2012 7μ.κ.α.) διασφαλίζει ελάχιστη ποιότητα επαγγελματικών υπηρεσιών, καθώς οι τιμές αυτές δεν μπορούν να αποτρέψουν ασυνείδητους επαγγελματίες να προσφέρουν υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας, ούτε μπορούν να αποκλείσουν ενδεχόμενη πρόθεση για μείωση του κόστους παράλληλα με την ποιότητα. Ομοίως από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι και οι λοιποί περιορισμοί, ήταν αποτέλεσμα υιοθέτησης συγκεκριμένων επιστημονικών πορισμάτων και ότι τελικά συνέβαλαν στη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού προϊόντος προς όφελος του καταναλωτή. Αντίθετα, οι εν λόγω αποφάσεις παρείχαν μία τυποποιημένη υπηρεσία στους καταναλωτές, η οποία μάλιστα δεν λάμβανε υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κατ' ιδίαν περιπτώσεων μαθητών, αλλά παρεχόταν ομοιόμορφα προς όλους, περιορίζοντας την επιλογή των καταναλωτών, μη προσπορίζοντας οποιοδήποτε όφελος σε αυτούς.

7. Επειδή, περαιτέρω, στο άρθρο 9 του ν.703/1977, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο ορίζεται ότι: "1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αν, μετά από σχετική έρευνα που διεξάγεται είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν καταγγελίας ή

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

αίτησης του Υπουργού Ανάπτυξης, διαπιστώσει παράβαση της παρ. 1 του άρθρου 1, μπορεί με απόφαση της:α).....β)..... γ) να απευθύνει συστάσεις.... δ)..... ε) να επιβάλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν στην παράβαση. 2. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο επιβαλλόμενο ή απειλούμενο πρόστιμο μπορεί να φτάνει μέχρι ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της χρήσης κατά την οποία έπαυσε η παράβαση ή, αν αυτή συνεχίζεται μέχρι την έκδοση της απόφασης, της τρέχουσας χρήσης ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης αντιστοίχως. (Το πρώτο εδάφιο της παρ.2 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 17 Ν.3784/2009 – ΦΕΚ Α 137/7.8.2009. Η προηγούμενη διάταξη προέβλεπε ότι “το κατά την προηγούμενη παράγραφο επιβαλλόμενο ή απειλούμενο πρόστιμο μπορεί να φτάνει μέχρι ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης”). Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης. Σε περίπτωση που επιβάλλεται πρόστιμο σε ένωση επιχειρήσεων, το επιβαλλόμενο ή απειλούμενο πρόστιμο μπορεί να ανέρχεται μέχρι ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των ακαθάριστων εσόδων των μελών αυτής, της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης (Το τελευταίο εδάφιο της παρ.2 προστέθηκε με το άρθρο 17 Ν.3784/2009). 3.....”. Περαιτέρω, στο άρθρο 25 του νεότερου νόμου 3959/2011 (Α 93) ορίζεται ότι: “ 1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αν, ύστερα από σχετική έρευνα που διεξάγεται είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν καταγγελίας ή αίτησης του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, διαπιστώσει παράβαση των άρθρων 1, 2 και 11 ή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με απόφαση της, διαζευκτικά ή σωρευτικά, μπορεί: α) να απευθύνει συστάσεις....δ) να επιβάλει πρόστιμο 2. α) Το πρόστιμο που επαπειλείται ή επιβάλλεται κατά την περίπτωση δ`, μπορεί να φτάνει μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού κύκλου εργασιών της επιχείρησης της χρήσης κατά την οποία έπαυσε η παράβαση ή..... Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα, η διάρκεια, η γεωγραφική έκταση της παράβασης, η διάρκεια και το είδος της συμμετοχής στην παράβαση της συγκεκριμένης επιχείρησης, καθώς και το οικονομικό όφελος που αποκόμισε..... 3. Όταν η παράβαση που διέπραξε η ένωση επιχειρήσεων συνδέεται με τις δραστηριότητες των μελών της, το πρόστιμο που επιβιβάζεται ή επιβάλλεται μπορεί να ανέρχεται μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού κύκλου εργασιών των μελών αυτής, της χρήσης κατά την οποία έπαυσε η παράβαση ή, αν αυτή συνεχίζεται μέχρι την έκδοση της απόφασης, της προηγούμενης της έκδοσης της απόφασης χρήσης. Σε περίπτωση που επιβάλλεται πρόστιμο σε ένωση επιχειρήσεων, λαμβανομένου υπόψη του συνολικού κύκλου εργασιών των μελών της, και η ένωση δεν είναι αξιόχρηη, η ένωση είναι υποχρεωμένη να ζητήσει εισφορές από τα μέλη της προκειμένου να καλύψει το ποσό του προστίμου. Εάν δεν πραγματοποιηθούν οι συνεισφορές αυτές μέσα στην προθεσμία που έχει ορίσει η Επιτροπή Ανταγωνισμού, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να απαιτήσει την καταβολή του προστίμου απευθείας από καθεμία από τις επιχειρήσεις, οι εκπρόσωποι των οποίων ανήκαν στα εμπλεκόμενα όργανα λήψης αποφάσεων της ένωσης. Όταν η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει απαιτήσει πληρωμή σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, μπορεί, στην περίπτωση που είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση της ολοσχερούς πληρωμής του προστίμου, να απαιτήσει πληρωμή του υπολοίπου από οποιοδήποτε μέλος της ένωσης που είχε ενεργή δράση στην αγορά στην οποία συνέβη η παράβαση. Ωστόσο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν απαιτεί πληρωμή βάσει των προηγούμενων εδαφίων από επιχειρήσεις που αποδεικνύουν ότι δεν είχαν αντιληφθεί την ύπαρξη της παράνομης απόφασης της ένωσης ή ότι δεν την εφάρμοσαν ή ότι αποστασιοποιήθηκαν ενεργά από αυτήν πριν αρχίσει η Επιτροπή Ανταγωνισμού να διερευνά την υπόθεση. Η οικονομική ευθύνη κάθε επιχείρησης όσον αφορά την καταβολή του προστίμου δεν υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού κύκλου εργασιών της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης. 4.....". Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.2 του Κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (ΕΕ L1): “.....Όταν η παράβαση που διέπραξε η ένωση επιχειρήσεων συνδέεται με τις δραστηριότητες των μελών της, το πρόστιμο δεν υπερβαίνει το 10 % του αθροίσματος του συνολικού κύκλου εργασιών κάθε μέλους που συμμετέχει ενεργά στην αγορά που έχει επηρεασθεί από την παράβαση που διέπραξε η ένωση.”.

8. Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, επί επιβολής προστίμου για παράβαση των διατάξεων περί ανταγωνισμού λαμβάνονται υπόψη, προς το σκοπό εξασφάλισης της αποτελεσματικότητας και της αποτρεπτικότητας του προστίμου, εντός του πλαισίου της αρχής της αναλογικότητας, η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης, ο σκοπός του προστίμου, ο οποίος συνίσταται στην καταστολή κάθε παράνομης συμπεριφοράς και στην πρόληψη επανάληψής της, ο αριθμός, το μέγεθος και η οικονομική ισχύς των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, η έκταση των επιβλαβών για την αγορά οικονομικών συνεπειών της παράβασης, η συμπεριφορά, ο βαθμός ενοχής και το κέρδος της επιχείρησης (πρβλ.ΣτΕ 1324/2013, πρβλ. αποφ. επί των υποθ. C-100-103/1980, σκ.104, 106, 117, 129, και T-67, 68, 71 και 78/2000-πρβλ. επίσης απόφ. ΔΕΚ της 28-6-2005, C-189, 202, 205-208, 213/2002, σκ.15, 17, 18, 240-243). Εξάλλου, σύμφωνα με τη ρύθμιση της παραγράφου 2 του άρθρου 9 του Ν. 703/1977, το μέγιστο του επιβαλλόμενου προστίμου ορίζεται με βάση τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, κατά την τρέχουσα ή την προηγούμενη της παράβασης χρήση, τα οποία αποτελούν ένδειξη, έστω κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της επιχείρησης, ήτοι στοιχείων που μπορούν νομίμως να ληφθούν υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης (βλ. ΣτΕ 2365/2013 επταμ.). Περαιτέρω, όπως συνάγεται από την ίδια διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, στην περίπτωση ειδικότερα που επιβάλλεται πρόστιμο σε ένωση επιχειρήσεων, για παράβαση η οποία δεν αφορά σε δραστηριότητα της ένωσης, αλλά συνδέεται με τις δραστηριότητες των μελών της, το κατά τα ανωτέρω μέγιστο ποσοστό του επιβαλλόμενου προστίμου προσδιορίζεται όχι βάσει των εσόδων της ένωσης,

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

αλλά με βάση τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα των μελών της. Τούτο άλλωστε ορίστηκε και ρητά με την προσθήκη διευκρινιστικού εδαφίου στην παράγραφο 2 του πιο πάνω άρθρου με τη νεότερη διάταξη του άρθρου 17 του ν. 3784/2009, (σε αρμονία και με τα οριζόμενα στο άρθρο 23 του Κανονισμού ΕΚ 1/2003 του Συμβουλίου), ρύθμιση η οποία διατηρήθηκε και στον νόμο 3959/2011 (άρθρο 25), με μερική αναμόρφωση της οικείας διάταξης, προκειμένου να διασφαλισθεί η δυνατότητα είσπραξης των σχετικών προστίμων (βλ.σχ.αιτιολογική έκθεση οικείου μέρους ν.3959/2011).

9. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, η Ολομέλεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με την προσβαλλόμενη απόφασή της, αφού έλαβε υπόψη τη φύση των διαπιστωθεισών παραβάσεων, τον αντίκτυπο στην αγορά, το ότι δεν ήταν δυνατό να προσδιορισθεί το οικονομικό όφελος που απεκόμισε ο Σύλλογος ή τα μέλη του από τις σχετικές πρακτικές, το ότι ο Σύλλογος κατέχει σημαντική οικονομική δύναμη και μεγάλο μερίδιο στο νομό που δραστηριοποιείται, τη γεωγραφική έκταση των παραβάσεων σε μικρό μέρος της ελληνικής επικράτειας και το γεγονός ότι οι εν λόγω παραβάσεις διήρκεσαν από την ημερομηνία υιοθέτησης του πρώτου Κανονισμού Δεοντολογίας (8-9-2000) έως και την 20-3-2011, προσδιόρισε το πρόστιμο (με μειοψηφία 2 μελών) σε ποσοστό (...) % επί του κύκλου εργασιών των μελών του στη σχετική αγορά κατ' έτος για το ανωτέρω χρονικό διάστημα. Ενόψει δε του ότι δεν προέκυψαν συγκεκριμένες επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις, όμως τα στοιχεία του φακέλου καταδείκνυαν ότι η νέα διοίκηση του Συλλόγου επέδειξε ιδιαίτερη προθυμία και συνέπεια αναφορικά με τη συλλογή στοιχείων για τον κύκλο εργασιών των μελών του και συνεργάστηκε αποτελεσματικά με τη Γ.Δ.Α. κατά το στάδιο της έρευνας, διευκολύνοντας τη διοικητική διαδικασία, περιστάσεις που δικαιολογούσαν, κατά την Επιτροπή, την κατά (...) % μείωση του προαναφερόμενου βασικού προστίμου, καθόρισε το τελικό ποσό του προστίμου σε 378.901,98 ευρώ.

10. Επειδή, με την κρινόμενη προσφυγή και το υπόμνημα, ο προσφεύγων Σύλλογος προβάλλει ότι: α) Η Επιτροπή προέβη σε μη νόμιμο και

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

εσφαλμένο υπολογισμό του προστίμου, αφού το υπολόγισε επί του κύκλου εργασιών των μελών του Συλλόγου, βάσει του άρθρου 25 παρ. 3 του Ν. 3959/2011, και μάλιστα για πρώτη φορά στα χρονικά της, ενώ η εν λόγω διάταξη, ισχύουσα από 20-04-2011 (ημερομηνία δημοσίευσης του Ν.3959/2011), είναι μεταγενέστερη της περιόδου των αποδιδόμενων στο Σύλλογο παραβάσεων και δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής για παραβάσεις του ήδη καταργηθέντος Ν. 703/77, λόγω του ότι πρέπει να τύχει εφαρμογής ο επιεικέστερος αυτός νόμος. Σχετικά προσκομίζονται αποφάσεις της Επιτροπής, με τις οποίες έχει επιβληθεί πρόστιμο σε Επαγγελματικές Ενώσεις, υπολογιζόμενο όμως επί του κύκλου εργασιών των Ενώσεων. β) Σε κάθε περίπτωση, το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε βάρος του είναι δυσανάλογο υψηλό σε σχέση με την την παράβαση. γ) Με το υπόμνημα ο προσφεύγων συμπληρώνει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ακυρωτέα, διότι η Επιτροπή δεν προέβη σε επιμέτρηση του προστίμου χωριστά για κάθε παράβαση, αλλά αναφέρθηκε γενικά σε καθορισμό λοιπών παραμέτρων του ανταγωνισμού, παρ'ότι το οριζόμενο στις οικείες διατάξεις μέγιστο όριο προστίμου ισχύει χωριστά για κάθε παράβαση, που είναι αυτοτελής κατά περιεχόμενο και είδος. Εξάλλου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού με τη σχετική έκθεση απόψεων και το υπόμνημα υποστηρίζει ότι νομίμως υπολόγισε το ως άνω πρόστιμο βάσει των ακαθαρίστων εσόδων των μελών του προσφεύγοντος, ενόψει της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει, αλλά και του γεγονότος ότι η νεότερη ρύθμιση του ν.3959/11, ευρωπαϊκής προέλευσης, είχε δηλωτικό μόνον χαρακτήρα και ίσχυε και υπό το καθεστώς του ν.703/77. Η ρύθμιση αυτή πρέπει να εφαρμοσθεί στην υπό κρίση περίπτωση, αφού η παράβαση του προσφεύγοντος ήταν διαρκής και συνεχόμενη, επομένως ο ίδιος τρόπος υπολογισμού εφαρμόζεται σε όλες τις χρήσεις. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της, το άρθρο 25 παρ.1 του ν.3959/11 έχει διαδικαστικό χαρακτήρα και είναι ευνοϊκότερη. Περαιτέρω, προβάλλει ότι το επιβληθέν πρόστιμο είναι ιδιαίτερα περιορισμένο και έχουν ληφθεί υπόψη για τον προσδιορισμό του όλες οι ελαφρυντικές περιστάσεις.

11. Επειδή, ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος περί μη νόμιμου υπολογισμού του επιβληθέντος προστίμου βάσει των ακαθάριστων εσόδων των μελών του (αντί των ακαθάριστων εσόδων του ίδιου) πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Τούτο διότι, σύμφωνα με όσα έγιναν ερμηνευτικώς δεκτά στη με αριθμό 8 σκέψη της παρούσας, εφόσον εν προκειμένω η ένδικη παράβαση συνδέεται με τις δραστηριότητες των μελών του προσφεύγοντος, το μέγιστο όριο του επιβλητέου προστίμου, τόσο κατά τη διάταξη της παρ.2 του άρθρου 9 του ν.703/1977, όπως αρχικά ίσχυε, αλλά και μετά την τροποποίησή της με τον ν.3784/2009, όσο και κατά τις νεότερες διατάξεις του άρθρου 25 του ν.3959/2011, υπολογίζεται με βάση τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα των εν λόγω μελών και όχι με βάση τα ακαθάριστα έσοδα του προσφεύγοντος. Εξάλλου, ορθά θεωρήθηκε από την Επιτροπή, επιεικέστερη η νέα διάταξη του ν.3959/2011, η οποία, μη διαφοροποιώντας ουσιαστικά τη βάση υπολογισμού του επιβλητέου προστίμου επί Ενώσεων επιχειρήσεων, περιόρισε το σχετικό ανώτατο ποσοστό από 15% σε 10%. Τέλος, το γεγονός ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού στο παρελθόν υπολόγιζε επί άλλης βάσης το επιβλητέο σε ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο, είτε λόγω διαφορετικής ερμηνείας των επίμαχων διατάξεων, είτε ελλείψει στοιχείων ως προς τα ακαθάριστα έσοδα των μελών των ενώσεων, δεν μπορεί να στερήσει από αυτήν, πολλώ μάλλον από το παρόν Δικαστήριο, τη δυνατότητα να προβεί σε διαφορετικό υπολογισμό, βάσει ορθής ερμηνείας και εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων.

12. Επειδή, εν προκειμένω οι διαπιστωθείσες περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές του προσφεύγοντος δεν συνιστούν διαφορετικές αυτοτελείς παραβάσεις, όπως εσφαλμένα υπολαμβάνει ο προσφεύγων, αλλά αποτελούν περιστατικά της ίδιας ενιαίας παράβασης του άρθρου 1 του ν.703/1977. Ως εκ τούτου ορθά η Επιτροπή δεν προέβη σε επιμέτρηση του προστίμου χωριστά για περισσότερες επί μέρους παραβάσεις, αλλά επέβαλε ένα ενιαίο πρόστιμο, απορριπτομένου του αντίθετου ισχυρισμού του προσφεύγοντος ως αβάσιμου.

13. Επειδή, τέλος, ως προς το ύψος του προστίμου, το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη α)τη φύση και τη σοβαρότητα της παράβασης στην οποία υπέπεσε ο προσφεύγων, όπως τα επί μέρους περιστατικά της αναλύθηκαν πιο πάνω (σκέψη 6 παρούσας), β)το γεγονός ότι ο μεν άμεσος ή έμμεσος καθορισμός τιμών (διδάκτρων και εκπτώσεων), από τη φύση του έχει αντίκτυπο στην αγορά, οι λοιποί όμως περιορισμοί, λόγω του δευτερεύοντος χαρακτήρα τους δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επηρεάζουν ουσιωδώς την αγορά, γ)τη μεγάλη διάρκεια της παράβασης, η οποία εκτείνεται από 8-9-2000 έως τον 20-3-2011, δ)τον σκοπό του προστίμου, ο οποίος συνίσταται στην καταστολή κάθε παράνομης συμπεριφοράς και στην πρόληψη επανάληψής της, ε)το προβλεπόμενο στο νόμο ανώτατο όριο αυτού (10% του κύκλου εργασιών των μελών του προσφεύγοντος της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης), ε)την οικονομική δύναμη των μελών του προσφεύγοντος και τον γεωγραφικό χώρο ευθύνης τους, στον οποίο έλαβε χώρα η ένδικη παράβαση (νομό Ηρακλείου Κρήτης), συνεκτιμώντας και το γεγονός ότι η νέα Διοίκηση του προσφεύγοντος, όπως συνομολογείται από την Επιτροπή, επέδειξε ιδιαίτερη προθυμία και συνέπεια αναφορικά με τη συλλογή στοιχείων για τον κύκλο εργασιών των μελών του, συνεργαζόμενη αποτελεσματικά με τη ΓΔΑ, κατά το στάδιο της έρευνας, διευκολύνοντας τη συλλογή στοιχείων, ενώ άλλωστε τροποποίησε αυτοβούλως τις επίμαχες διατάξεις του Κανονισμού της, κρίνει ότι πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο σε ποσοστό (...) % επί των ακαθαρίστων ετήσιων εσόδων των ενεργών μελών του προσφεύγοντος για το επίμαχο διάστημα (δ τρίμηνο 2000 έως και α τρίμηνο 2011), ήτοι συνολικά 94,725,50 ευρώ, ποσό το οποίο είναι νόμιμο, δίκαιο, εύλογο και ανάλογο με το είδος και τη βαρύτητα της παράβασης, βρίσκεται δε μέσα στα όρια του άρθρου 25 του ν.3959/11, αφού είναι μικρότερο του 10% του κύκλου εργασιών των μελών του προσφεύγοντος της χρήσης κατά την οποία έπαυσε η παράβαση.

14. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η αγωγή και να τροποποιηθεί κατά τα ανωτέρω η προσβαλλόμενη απόφαση. Περαιτέρω, να διαταχθεί η επιστροφή στον προσφεύγοντα μέρους του παραβόλου, ύψους 350 ευρώ, να καταπέσει το υπόλοιπο παράβολο υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου

Αριθμός απόφασης: 2573/2017

(277 ΚΔΔ) και να συμψηφιστούν τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων (275 παρ.1 ΚΔΔ).

Δια ταύτα

Δέχεται εν μέρει την προσφυγή.

Τροποποιεί την 554/VII/2012 απόφαση της Ολομέλειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά το κεφάλαιο που αφορά τον προσφεύγοντα.

Καθορίζει το ύψος του προστίμου στο ποσό των ενενήντα τεσσάρων χιλιάδων επτακοσίων είκοσι πέντε ευρώ και πενήντα λεπτών (94,725,50 ευρώ).

Διατάσσει την επιστροφή στον προσφεύγοντα μέρους του παραβόλου, ύψους 350 ευρώ και την κατάπτωση του υπολοίπου παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Διατάσσει τη διαβίβαση αντιγράφου της παρούσας απόφασης στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, για να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες προς είσπραξη του ανωτέρω παραβόλου.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 23-3-2017 και δημοσιεύθηκε στην ίδια πόλη, σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, στις 27-4-2017..

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΧΑΙΔΩ ΧΑΡΜΠΙΛΑ-ΚΩΤΣΟΥ

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΚΑΛΛΙΚΑΚΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΛΟΥΚΙΑ ΧΑΤΖΗΛΟΥΚΑ